

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائرة مخصوصه

آبونه سرائطی

ممالك عثمانیه ده سنه لکی (۶۵) ، التي
آیلغی (۳۵) غروشدور. ممالك اجنبیه ده
سنه لکی (۱۷) ، آلتی آیلغی (۹) فرانقدر.
[ایضاحات : نسخہ سی الی پاره، آلتی
آیلغی بر جلد ، هر جلد ۲۶ نسخہ در.]

اخطارات

§ آبونه بدلی پشیندر.
§ آدرس تبدیلنده قرق پاره لک
پول کوندرملی در .
§ مسلكه موافق آثار مع المصنویه
قبول اولتور . درج ایدیلمه یزایلر
اعاده اولونماز .

الکشاف

۱۳۳۰

دینی ، علمی ، ادبی ، سیاسی هفته لک مجموعه اسلامیه در

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم

اتبعون اهدكم سبيل الرشاد

صاحب و مدیر مسئول : ح. اشرف ادیب

عدد ۲۴۸

۷ رجب شریف ۱۳۳۱

پنجشنبه

۳۰ مایس ۱۳۲۹

جلد ۱۰

اخطارات

رساله مزدن آلتدیغی کوسترلک شرطیه
بتون یازیلر هر هانکی بر غننه طرفندن
اقتباس اولونه بیلیر .

§

مکتوبلرک، امضالرک واضح و اوقوناقلی
اولسی و آبونه صره نومروسی محتوی
بولونمسی ؟

§

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرک
آدرس لریک فرانسه جه سی ده یازلمسی ؟

§

پاره کوندردیکی زمان نه یه دائر اولدیغنک
واختاً بیلدیرلمسی رجا اولنور .

فلسفه

اسلامده فن و فلسفه

مؤسسات فیه رده خسته خانہ لہ

علمای اسلامیہ طرفندن فن طبع نہ درجہ لہرہ اہمیت ویرلش اولدینی اخلافہ یادکار برافش اولدقاری کتب خانہ لہر طولوسی آثارک تدقیقندن اکلاشیہ بیلور. اک مشہور ارباب فن و حکمتک تراجم احوال و آثاریتہ تخصیص ایدیلن صحیفہ لہر مطالعہ سندن ، بونلردن همان قسم کلیسنک فن طبعہ پک واسع بر اقتدار ، پک درین بر خذاقہ مالک اولدقاری استدلال اولنہ بیلور .

اطبای اسلامیہ تدریساتلری بیمارستانلر (خسته خانہ لہر) داخلندہ کی درس خانہ لہرہ اجرا ایتدکلرندن بورالری ہم خسته خانہ ، ہمہ برر طب فاکولتہ سی حالندہ ایدیلر . بوسایہ دہ شاگردان او قودقاری نظریات علمیہ نک بالفعل تطبیقات عملیہ سنی دہ کوریرلردی . اک مشہور بلاد اسلامیہ دہ تأسیس ایدلش اولان خسته خانہ لہر تعدادیتہ ، شعلہ معرفتک ایلمک مرکز انشعاعی اولان بغداددن باشلا یورز :

بغداد بیمارستانلری . — بغداددہ اون برنجی عصر میلادینک باشلانغچندن اعتباراً مؤسسات صحیہ تأسیسنہ باشلانلشدر . مشہور (حنین بن اسحق) بو خسته خانہ لہرندن برندہ تدرس ایلشدی . بغداددہ ایلمک بیمارستانک (ہارون الرشید) طرفندن بنیاد ایدلیکی مرویدر . فقط ، کرک بغداد و کرک ملحقانندہ بویوک خسته خانہ لہرک انشاسی دردنجی عصر ہجری بہ تصادف ایدر . فی الحقیقہ بو عصر دہ ایدی کہ خلیفہ (مقتدر) ک وزیراسندن علی بن عیسی بغداد شہرندہ مکمل بر بیمارستان تأسیس ایدہرک ادارہ سنی مشاہیر اطباءدن (ابوسعید عثمان دمشقی) بہ حوالہ و خسته خانہ نک ہر توزلو مصارفی درعہ دہ ایلشدی . ابوسعید عثمان ، عینی زماندہ بغدادک دیگر خسته خانہ لہری ایلمہ مکہ و مدینہ دہ کی بیمارستانلرک دہ مفتش عمومیلکنہ تعیین ایدلشدی . عثمان دمشقی بہ ، مشہور (ثابت بن قرہ) خلف اولمشدر .

مشارالہک مخدومی (سنان بن ثابت) ، پدینک ترجمہ حالہ دائر یازدینی اثر دہ عباسیلر دورندہ بغداددہ تأسیس ایدیلن بیمارستانلر حقندہ معلومات موثوقہ ویرمشدر . سنان ، بو اثرندہ دیورکہ : « پدیرم ثابت بن قرہ خلیفہ مقتدر طرفندن خسته خانہ لہر سر طبابتنہ تعیین و نظارت عمومیدہ وزیر علی بن عیسی بہ تودیع ایدلشدی . برسنہ خسته لہرک مقداری چوقالش اولدیفندن وزیر پدیرمہ کوندردیکی برتحریراندہ : اطباءک خسته لہری ہر کون تحت نظارتدہ بولوندرہرق اغدیہ وعلاجلری بالذات ویرملری و تداویلرینہ صوک درجہ اعتنا ایتلری لزومی اشعار ایتمشدی . پدیرم درحال اوامرک حرفیاً اجرایی

تعییر کزجہ انسانک طبیعت ائیمہ سی فطرت اصلہ و صالحہ سنہ عودت ایتدی . نەدن سز حالا آدمک کناہیلہ بیچارہ انسانلری تہدید ایدوب طور ییورسکز ؟ بیہودہ برہ « بولطفہ نائلیت ایچون ایمان شرطدر » دیوب طور مایکز . چونکہ حال صباوتندہ و یا تحت مجبوریتدہ واقفیز ایدیلنلر کی حقیقہ ایمان ایتمینلر و یا ایمانک نہ اولدیفنی بیلیمینلر و حتی عیسادن اول کلوب کچمش اولانلر بیلہ اولطفہ نائلدرلر . پاپاحضر تلرندن جہنمی صاتین آلہرق « بعدما جنت صاتون آلمہ حاجت یوقدر ، چونکہ جہنم بنم ملک مشترامدر ، کیمسہ نی ادخال ایتیم » دیہ اعلان ایدن انکلیزک حکایہ سنی البتہ او قومشکزددر . فرض ایدہلمکہ سز پاپانک قدرتی تصدیق ایدن صنفدن دکسکز ، آدمک کناہی عفو اولنہ سدیغنہ قانعسکزی ؛ اوزم ایچون کافیدر .

بالادہ « کناہ آکا طبیعت ، زحمت و مشقت آکا عادت و موت آنک ختامی اولدی » دیمش ایدیکز ؛ شمدی دہ « ہرکیم آکا کوکنورسہ مقدس اولور » دیورسکز ؛ یعنی کناہدن ، زحمت و مشقتدن موتدن خلاص اولور ، دیمک ایستیورسکز . بودیدیککزہ کوکنلرک ایچندہ میلیونلرہ بالیقاریلر وار ؛ عجبا بونلردہ او قدسیتہ نائل اولمش طبیعت ائیمہ لری تحول ایتشمیدر ؟ روم ایلیدہ سلاحسز ، مدافعہ سز یوزبیکلر جہ بیچارکانی صغوق قان ایلمہ ودرلو اشکنجہ لہرہ اولدیرن ، قادین اختیار وحق معصوم چوققاری احراق بالنار ایلمہن ، ولیرینک کوزی اوکندہ مخدرات حقندہ انواع فحشیاتی ارتکاب و بعدہ قتل ایتکلہ دخی و حشتلری تسکین ایدہ میہرک جنازہ لری قازیقلایان چلیا پرستلر ؛ و بونلرک و حشتلری کوردکلری حالہ التزام سکوت وحق سترواخفا مسلکنی طوتان میلیونلرہ مدنیلر ہب بوقدسیتہ نائل اولمشلر میدر ؟ خطیب افندی ! اگر منصف برذات ایسہ کز تسلیم ایتہ ایسکز کہ انسانک طبیعت ائیمہ سی زائل اولدقدن صکرہ آرتق عصیان ایتک لندن کلز ، عادنا ملکلر کی اولور . کندیفی نصارا عد ایدنلر ہب بویلمیدر ؟ اگر اویلمہ اولسہ ایدی امین اولیکز کہ عالم بشریت کور دکلدہ ؛ ہرکس بو حالی کورر و قبولہ شتاب ایدردی . بالعمک اللہک یریوزندہ وکالتی در عہدہ ایدنلردن عفو استحصالنندہ کوریان سہولت زائل اولدیفنی کمال افتخار ایلمہ ادعا ایتدیککز طبیعت ائیمہ بہ دہا زیادہ بر فعالیت ویرمکدہ در . « شریعت اسلامیہ » دہ قری سینکر غزہ سندن نقلاً بر فقرہ حکایہ ایتمش ایدم ؛ لوندر دہ تورات حافظلرندن بر راہب صغوق قان ایلمہ او توزقادین اولدیرمش (صحیفہ ۱۲۱) . بوذات او خلاصکارہ کوکنن مقدس لہرک ہمہ اقدسلرندن ایدی ، عجبا آنک دہ طبیعت ائیمہ سی تبدل ایتشمی ایدی ؟ کورییورسکزی ؟ کوکندیککز تمل پک چوروک ایتش . اگر کوکنہ جکشی آرایورسہ کز سہی ذاتیکزددر ؛ فقط بونندہ دہ ازلی وابدی و ہر درلو نواقصدن منزہ ذات احدیتک ہدایتنہ التجا ایتہ ایسکز .

محمود اسعد

دوام ایدہ جک

سعيدك (المقني) عنوانی كتابی پارس كتبخانه سنده موجود و ۱۰۰۷ هجری
نومروده مقیددر .

آلتنجی عصرده مارستان عضدی اطباسی آره سنده (سعید بن
اتردی) ، (امین الدوله ابن تلمیذ) و (ابن المارستانی) کی معروف
سیالر بولمشددر .

ابن المارستانی ، بغداد تاریخچه دائر یازدینی (دیوان الاسلام
الاعظم) عنوانی اثرینه بیمارستان عضدیك بر تاریخچه سنی ده علاوه
ایلمشددر .

ابن تلید ایسه (اقرباذینه) نامنده کی اثریله مشهوردر . مشارالیهك
فته اولدینی قدر ادبیاته ده انتسابی واردی . شو قطعه ابن تلید ،
اسناد ایدیلیر :

لا تعجوا من حنین قلبی . الهم واعذروا غرامی
فالقوس مع كونها جاداً . تن من فرقة السهام

الدهیك روایتنه كوره بیمارستان عضدی هجرتك ۶۱۲ هجری
سنه سنه قدر پایدار اولمشددر . بغداد خسته خانه لرده ، خسته لرك مرض
واحوال مرضیه لرینه دائر بر دفتر طوئلق اعتیاد ایدلمشدی . دقار
مذ كوره تشخیص امراض خصوصنده شاگردانه رهبرك وظیفه سنی
كوررلردی . راضی المحیطنده دقار مذ كوره دن بك چوق بحث
ایتمشددر .

میا فاروقی بیمارستانی . — بشنجی عصرده ، نسطوریلردن
ومشاهیر اطبادن (زاهد العلماء) نامنده بر ذات بنی مرواندن
(نصیر الدوله) نك کریمه سنی مبتلا اولدینی وخیم بر خسته لردن
قورتارمش اولدیغندن امیر ، بو خدمته مكافاتاً عراق عربده كائن
(میا فاروقی) ده غایت مکمل بر خسته خانه انشا ایتدیرمشدی .
زاهد العلماء ، ایجاب ایدن هر تورلو آلات ومعالجات طبیه یی بوراده
جمع ایدرهك اك مکمل بر خسته خانه حالنه کتیرمشدی . زاهد العلماء
(کتاب الییمارستانات) عنوانیله خسته خانه لرده باحث برده کتاب
یازمشددر .

ایران طرفلرله تاسیس ایریلی بیمارستانلر . — ایرانه
مشهور اوله رق باشلیجه درت بیمارستان تاسیس ایدلمشدی . بونلردن
بری (ری) ده ، دیکری (مرو) ده ، اوچنجیسی (اصفهان) ده ،
دردنجیسی ایسه (شیراز) ده ایدی . حکیم شهر راضینك وطنی اولان
(ری) شهرنده کی خسته خانه مشارالیهك تحت نظارتنده تاسیس ایتمشدی .
راضی حیاتنك صوك زمانلرینی بو خسته خانه ده تدای و تدربله
کچیرمشددر .

(مرو) ، خسته خانه سی سرطباتنك اوچنجی عصرده (عیسی
بن حسنا) طرفندن اشغال ایدلیدی کوریلور . شیراز خسته خانه سی
قطب الدین شیرازی کی اك خاذق بر طیب یتشدر مکه ممتازدر .

اسبابه توسل ایتدی . وزیر ایکنجی بر تحریراته ، جوار قصبه
وقریه لرده کی خسته لره بافق اوزره لازم کلن علاجلری حامله سیار
طیبیلر اعزامی وبونلرك مسلم و غیرمسلم بوتون اهالی یی تدای یه اهتمام
ایتملرینی امر بیوردی . پدرم در حال ایجاب ایدن هیکملری بالانتخاب
معالجات لازمه ایله برابر ملحقاته اعزام ایتلمشددر . خسته خانه لرك
مصارفات یومیه سی متوکلک والده سی طرفندن وقف ایدلمش اولان
عقارات بدلندن تسویه ایدلمکده ایدی . هجرتك ۳۰۶ هجری سنه سنده
پدرم بغدادك (سوق محی) محله سنده (السیده) خسته خانه سنك رسم
کشادین اجرا ایتدی . بورانك مصارفاتی ایچون ماهیه آلتیوز دینار
صرف ایدیلوردی . ینه بوسنه اناسنده ایدی که پدرم خلیفه مقتدری
کندی نامه بر خسته خانه تاسیسنه تشویق ایلدی . خلیفه پدرمك
توصیه سی وجهله بغدادك (باب الشام) جهتنده (بیمارستان مقتدری) یی
تاسیس وانشا ایلدی . خلیفه بو خسته خانه نك مصارفه مدار اولمق
اوزره ماهیه ۲۰۰ دینار تخصیص ایتلمشدی .

ینه بو تاریخلرده خلیفه مقتدرک و زراسندن (ابن الفرات) ده
بغدادده بر بیمارستان انشا ایتلمشددر .

میلادك ۹۷۷ تاریخنده بغداده کیرن آل بویه دن عضد الدوله ،
قون وصنایعك اك بویوک حامیلردن اولدینی جهته هر تورلو مؤسسات
علمیه نك تکثرینه صوك درجه بذل مساعی ایدردی . بالنسبه قیسه
اولان دور شوکتی بك چوق مؤسسات نافعه ایله پیرایه داردر . بومیانده
مشارالیه طرفندن ۳۶۸ تاریخنده بغدادده تاسیس ایدلمش اولان
(بیمارستان عضدی) یی یاد ایدمیلیرز . بیمارستان عضدی نك بغداد
اهالیسنه او قدر چوق فائده سی اولمشدرکه خلق بو بنای معظمك سنه
دوریه سنه تصادف ایدن کونلرده اجرای شادمانی ایتکی اعتیاد ایتلمشدی .
عضد الدوله مشاهیر اطبادن بر هیئت تشکیل ایدرهك بیمارستان انشاسنه
اك زیاده الوریشلی صحی بر محل تعیین ایدلمه سنی امر ایتمش اولدیغندن
هیئت لدی التحریر بغدادك جهته غربیه سنده کی کورری کنارینی مناسب
کورمشر و بیمارستان بوراده انشا اولتمشدی .

خسته خانه یه یکریمی درت قدر طیب تعیین اولتمشدی . اطبابی
مذ كوره آره سنده ابراهیم بن باقوس ، ابوالحسن ، ابو یعقوب
الاهوازی ، جبریل بن عیدالله ، ابوالحسن ثابت بن سنان ، ابومنصور
سعید بن بشر کی مشاهیرده بولنیوردی . خسته خانه یه تعیین ایدیلن
اطبادن هربری بر نوع خسته لرده متخصص ایدی . مراجعت ایدن
خسته لر اولان بر هیئت طرفندن معاینه ایدیلیر و خسته لرك نوعه
کوره متخصصنك دائره سنه کونده ریلردی . خسته خانه اطباسی میاننده
جراح ، قان آلیجی و حقیق قیلرده موجود ایدیلر . بشنجی عصر
هجریده بیمارستان عضدی سرطباتنده بولسان اطبا میاننده مشهور
(سعید بن هبة اللهی) ده کورریورز . سعید ، خلیفه مقتدری
ومستظهرک خدمت طبابتنده بولمش وتالیفات نافعه سیله اشتهار ایتلمشددر .

سوریده مؤسس بیمارستانلر . — سوریه قطعه سنك ا كثر

بلادنده بويوك بويوك بیمارستانلر تأسيس ايدلمشدي . بونلر آره سنده قدس شريف خسته خانه سي ايله شام بیمارستانلري پك مشهور ايدى . قدس بیمارستانى اك زياده (رشيد الدين صوري) نك سرطباتى زماننده اشتهار ايلشدر . رشيد الدين اك مشهور نباتيون اسلاميه دن ايدى . جبل لبنانى دائراً مدار طولاشه رق اورالرده . يتيشن نباتات حقنده پك چوق نبتعا تده بولميش در . تأليف ايتديكى كتابنه ، نباتات مذكوره نك خواص و اوصافى يازميش اولديغى كى آريجه رسملرينده درج ايلشدر . مشاراليك تاريخ ارتحالى هجرتك ۶۲۹ نجى سنه سنده مصادفدر . هجرت نبويه نك ۶۲۵ نجى سنه سنده وفات ايتمش اولان (يعقوب بن سقلاب) ده بر آراق قدس خسته خانه سي سرطباتنده بولميشدي .

شام . — عالم اسلامده ايلك خسته خانه شامده تأسيس ايدلمشدي . داهها هجرتك ۸۸ نجى تاريخنده ملوك امويه دن وليد بن عبد الملك شامده برخسته خانه انشا ايدرك اداره سنى برقاج طيبيه حواله ايتمشدي . شامده مؤسس اولان بیمارستانلره دائر اولدقجه فضله معلومات آله . بيله جك منابع و وثائق وارد . بورالرده اجراى طبابت و يا ايفاي تدريساتله مشغول بر چوق فاضل سيالر طانيورز . شامك اك بويوك واك مشهور خسته خانه سي آتمنجى عجر هجرى اواسطنه طوغرى ملوك اتا بكاندن (نورالدين زنكى) طرفندن انشا و تأسيس ايدلمش و بیمارستان عضدى بي كولكه ده براقشدر .

نورالدين طرفندن تأسيس ايديلن بوخسته خانه يه (بويوك بیمارستان) نامنك و يرلمش اولمىندن ، شامده ايكنجى درجه ده داهها باشقه خسته خانه لر بولنديغى استدلال اولنه بيلور . (ابن الاثير) اتا بكان تاريخندن بحث ايدركن ، نورالدينك شامده كندن باشقه داهها بر چوق خسته خانه لر تأسيس ايتمش اولديغى سويلور . ينه ابن اثيرك روايته كوره مشاراليه نورالدين زنكى ، حلب ، حما ، شام و سائر محللرده بر چوق ده مكاتب و مدارس انشا و تأسيس ايلشدر .

بیمارستان نورالدينه دوام ايدن اطبا مياننده مشهور (ابوالمجد بن ابى الحكم) كى اعظمى ده كورسيورز . ابوالمجد ، طب ، فلسفه ، علوم رياضيه و حقى موسيقى ده عصرينك فريدى اولديغندن عدالت ، حس معارف و رورى و قدرشناسلقده حقيقه (بويوك) وصفنه اليق اولان (نورالدين زنكى) نك پك زياده مظهر توجهى اوليوردي . ابوالمجد ، آلات موسيقيه دن بر نوع آرغنون اختراعيله اشتهار ايلشدر .

ابوالمجد بیمارستان كير ، سرطباتنده بولنديغى مدت ظرفنده خسته خانه نك قيمتدار خاليلرله مفروش و غايت مكمل وزنكيين بر كتبخانه يي محتوى اولان بويوك سالوننده بيكلرجه اطبا و طلبه يه علوم طيه و حكيميه تدريس ايدر و درسدن اول هر كون اوج ساعت قدر كتبخانه ده مطالعه ايله مشغول اولورلردى .

بیمارستان كير سرطباتى بر آراق ده (مذهب الدين الدخوار) كى بر داهى طب طرفندن اشغال ايدلمشدي . مذهبك پك كليلى ثروت و سامانى واردى . وفاتنده مديب قوناغنى مكتب اولمق اوزره وقف ايتمش و بوتون ثروتى بومكتبك مصارفات ضروريه سنه ترك ايلشدي . ابن ابى اصيبه (مذهب الدين الدخوار) دن بحث ايدركن ديوركه : مشاراليك فن طبده پك درين بر وقوفى ، پك بويوك بر شهرتى واردى . مذهب الدين ايله برنجى طبقه ده بولنان بويوك طيبيلى صنفى ختام بولمشدر . بیمارستان سرطباتنده بولنديغى ائنده (عمران الاسرائلى) و (رضى الدين الرحبي) كى مشاهير اطبا ده كنديسنه رفاقت ايديوردي . بیمارستان بو اوج ذات دورنده كى شهرتى هيچ بر وقت بوله مامشدر . مذهب الديندن صوكره بیمارستان سرطباتى رضى الدين رحبي نك مخدومى (شرف الدين رحبي) يه انتقال ايلشدر . شرف الدين ، امرا و ملوكك خدمات خصوصيه سنه كيرمكن مجتنب اولمقله برابر بشريته عرض خدمتدن چكيماش ، بیمارستان سرطباتى ايله برابر مذهب الدينك وقف ايتديكى مكتبده اجراى تدريساته دوام ايتمشدر . شرف الدين فيزيولوژى (علم منافع الاعضا) فننده جدا متخصص ايدى . (كتاب فى خلق الانسان و هيئت اعضائه و منافعها) عنوانلى اثرى پك قيمتداردر . مشاراليه اشعار رفيقه سيله ده ممتاز ايدى . شو بيتلر كنديسنه نسبت ايديلير :

تساق بنو الدنيا الى الخلف عنوة . ولا يشعرا لياق بحالة من يمضى
كانهم الانعام فى جهل بعضها . بما تم بسفك الدماء على بعضى

اولجه خرسيتيان ايكن اواخر عمرنده اهتدا ايتمش اولان مشاهير اطبا دن (موفق الدين بن المطران) ايله (طبقات الاطبا) مؤلف شهيرى ابن ابى اصيبه نك عمى (رشيد الدين على بن خليفه) ده بر وقتلر بیمارستان كير طبابتنده بولمشلردر . داهها صوكره ابن ابى اصيبه ايله شرف الدينك برادرى (جمال الدين) ده بیمارستان كيره دوام ايتمشلردر .

بو كى اطبا سايه سنده ايدى كه يدنجى عصر هجرى ده شام ؛ قاهره و بغدادك شهرت شايه لر ينى خسوفه اوغراشمشدر .

م . شمس الدين

عقائد اسلاميه

۲۶ — و هرايت :

بو عالمك خالق و مديرى اولان بر اله ذیشانك وجودنده — بر حزب قليل استثنا ايدلد كد نصكره — بتون انسانلرك متفق اولديغى بوندن اولكى مقاله لرده اثبات ايتمش ايدك . شيمدى ده ديورزكه : انسانلر خالق ذیشانك وجودنده متفق اولدقلى كى ، او خالقك بر اولمىندن ، يعنى خلق و ايجاد خصوصنده قطعياً شريكى اولمديغنده ده متفقدرلر .